Masonluk Tarihinde Anlatılmayanlar

Bölüm 10

Anlatılmayanların Anlatısı (V)

BU RİTİ KİM OLUŞTURDU?

Masonluktaki ritlerden birçoğunu kimin oluşturduğu bellidir. Bazıları bilinmemektedir ya da tam olarak belli değildir. İşte o tam olarak bilinmeyenlerden biri de -belki size garip gelecek- Eski ve Kabul edilmiş İskoç Riti'dir.

Birçok kaynakta bu dünyanın en yaygın ritini 1786 yılında Prusya Kralı Friedrich II (Büyük Frederik) tarafından kurulmuş, yine 1786 tarihli olduğu belirtilen anayasasını da onun düzenlemiş olduğu belirtilir.

Masonluk Tarihi'nin doğrusu böyle…

Acaba bu "doğru" ne kadar doğru?

Kitabımızın bu bölümünde işte bunu inceleyeceğiz. Masonluk Tarihi'nde anlatılanların dışında ne gibi bilgiler var?

***

Önceki bölümde anlatılmış olanları şöyle bir özetleyelim:

18. yüzyılın ikinci yarısında Batı Avrupa'da bir mason ritleri enflasyonu oluşmuş, bunların arasında yer alan İskoç ritlerinden biri olarak Yetkinleşme Riti Amerika kıtasında çok daha tutarlılık sağlayıp, beğeni ve yaygınlık elde etmişti.

Masonluk Tarihi'nde yazılı olan sonrası da şöyle:

New York'ta Yetkinleşme Riti'nin yüksek derece birimlerini kurmaya girişen Henry Andrew Francken'i, Moses M. Hays izlemişti.

John Mitchell

Moses M. Hays'in yetkilendirdiği Barend Spitzer ise 1790'lı yılların ortalarında iki yetki belgesi birden üretmiş, birini John Mitchell'e, diğerini Moses Cohen'e vermişti.

Moses Cohen yetkisini 1795 yılında Hyman Isaac Long'a, o da Auguste de Grasse-Tilly'ye aktarmıştı.

Grasse-Tilly

Bazı masonik yazında, aristokrat olduğu için 1789 yılındaki devrim sırasında Fransa'dan kaçmış olan Auguste de Grasse-Tilly'nin, daha Amerika'ya gelmeden önce Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin 33. derecesini almış olduğu belirtilir.

Bu iddia "göle yoğurt çalmaya çalışmak" ya da "minareye kılıf uydurmak" gibi bir şeydir.

Böyle deyişimizin gerekçesi şöyle:

Auguste de Grasse Tilly, 1789 yılında henüz 24 yaşındaydı. 1786 yılında Berlin'de kurulmuş olduğu ileri sürülen, derecelerinin verilme yöntemi bakımından da Yetkinleşme Riti'nin yöntemini izleyen Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin 33. ve sonuncu derecesini bu kadar kısa bir zaman içinde alması olanaksızdır.

Bu olanaksızlığı göz ardı etsek bile Hyman Isaac Long'un Yetkinleşme Riti'nin bir otoritesi olan "Royal Sır Yüce Prensleri Konseyi"ni yönetmek üzere Moses Cohen'den aldığı yetki belgesini, Grasse-Tilly'ye devretmiş olması, kesinlikle anlamsız kaçar. Çünkü bu iddiaya göre Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nde bu ritin 33. derecesindeki üyelerine verilen "Büyük Genel Denetçi" unvanını taşıyan ve bu nedenle aslında daha yetkili olan Grasse-Tilly, daha düşük düzeydeki bir yetkiyi kabullenmiş olamaz.

İşte bu iddia da Masonluk Tarihi'nde anlatılmayanlardan biri olur ama Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin belgelenmiş olan tarihçesine açıkça aykırı düştüğü için, üstelik akıl ve mantığa uymadığı için kabul edilebilir nitelikte değildir.

Şimdi burada şöyle bir soru doğuyor: «Madem öyledir, ortaya niçin böyle bir tez atılmış olabilir?»

Bu sorunun yanıtı, bu bölümdeki anlatımların sonrasında kendiliğinden verilmiş olacaktır. Ancak şimdi madem ortaya kondu; tezin gerekçesi şöyle bir yorum yapılarak açıklanabilir: "Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin 1786 yılında Berlin'de Friedrich II tarafından kurulduğu söyleniyor. Oysa Yetkinleşme Riti'nin ardından bu ritin tüm gelişmelerinin Amerika Birleşik Devletleri'nde oluştuğu görülüyor. Grasse-Tilly, bu ritin oluşumunda önemli yer tutmuş kişilerden biri. Şayet bu riti 1789 yılında Amerika'ya getirmiş olduğu gösterilirse, ritin Friedrich II tarafından kurulmuş olduğuna ilişkin tez güç kazanır."

Demek oluyor ki, bu riti kimin oluşturduğu önemli bir sorundur. Nitekim bu nedenle Masonluk Tarihi'nde anlatılmayanlara bakmayı gerektirir.

***

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin her ülkedeki yönetim organları ilgili ülkenin yüksek konseyi olarak anılıyor. (İngilizcede "supreme council", Fransızcada "suprême conseil". Ülkemizde "süprem konsey" ya da "yüksek şûra" deniliyor. Ben ikisinin ortasını alıp, resmen geçerli olmasa da "yüksek konsey" terimini kullanıyorum.)

Ritin bu otoriter organının ilki, 1801 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin South Carolina Eyaleti'ndeki Charleston kentinde kuruldu.

Çoğu masonik yazında ritin bu ilk yüksek konseyinin John Mitchell tarafından kurulmuş olduğu belirtilir.

Gerçekten de öyle olup olmadığını az sonra göreceğiz. Önce bir başka sorunun yanıtını arayalım: «Neden hem daha büyük hem daha popüler bir yerde -örneğin New York'ta- değil de Charleston'da kurulmuş?»

Masonik yazında bu soruya *"19. yüzyıl başlarında Charleston, ülkenin kültürel etkinliklerinin en üst düzeyde olduğu kentti."* tarzında bir açıklama verilmiş.

O dönemde Charleston öyle bir nitelik taşımakta olabilir ama bu yanıtın zorla yaratılmış bir gerekçe olduğu da belli... Oysa şu bilgi tutamı bu işin doğrusunu açıkça ortaya koyuyor: John Mitchell uzun zamandan beri Charleston'da oturuyordu; Yetkinleşme Riti'ndeki çalışmalarının yanı sıra, 1799-1800 yıllarında South Carolina Büyük Locası'nda büyük üstat yardımcısı idi.

Şimdi farklı bir soru: «Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin ilk yüksek konseyinin oluşturulabilmesi için, önce ritin kurulması ve yönetim organı olan yüksek konseyi kuracakların sırayla tüm derecelerden geçerek 33. dereceye gelmiş olması gerekmiyor mu?»

Böyle bir sorunun yanıtını Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin bu bağlamdaki yasal yönteminde görürüz: "Herhangi bir yüksek konsey kurulabilmesi için ritin 33. ve sonuncu derecesindeki tek bir masonun varlığı bile yeterlidir. Elbette yüksek konsey 33. derecedeki tek bir masondan ibaret olamaz. O mason, bireysel niteliklerini uygun bulduğu bir diğer masonu 33. dereceye yükseltir. Sonra ikisi birden, aynı şekilde nitelikleri uygun bir diğer masonu 33. dereceye yükseltirler. Bu uygulama zincirleme sürdürülür. Böylece 33. dereceye yükseltilmiş olan en az dokuz mason bir araya gelince, bir yüksek konsey kurulabilirler."

Ritin çoğu ülkelerindeki yüksek konseyleri bu yöntemle kurulmuştur. Ancak çoğunun kuruluşunda, başlangıçta başka bir yerde 33. dereceyi almış birden çok mason vardır.

Bilinmesi gereken bir diğer noktaya bakalım:

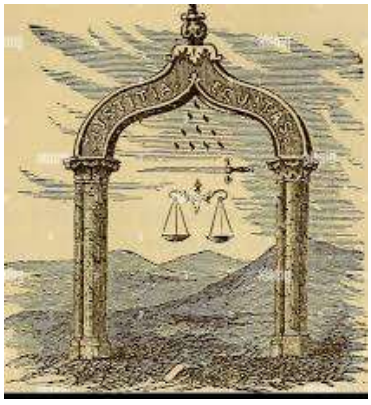
Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin yukarıda belirtilmiş yasal kuralının o tarihte yürürlükte olup olmadığı bir yana, bir yüksek konsey oluşturmak için diğer derecelerde çalışan atölyelerin kurulmuş olması, 33. dereceye getirilecek olanların da önceki derecelerin her birinden sırayla geçmesi, bu derece bakımından zorunlu değildir. Her 33. derecedeki mason gerekli gördüğünde bir diğer masonu, hangi derecede olursa olsun 33. dereceye alabilir. Yüksek konsey, önce oluşur; bundan sonra ritin alt derecelerinde çalışacak atölyeler, yüksek konseyin uygun görüşüyle kurulur.

Bir diğer deyişle, yüksek konsey, ritin sonradan "jüridiksiyon" olarak anılmış kendi egemenlik bölgesinde masonik bakımdan her istediğini yapabilir. Çünkü ritin yönetimi "otokrasi" tarzındadır; çalışmalardaki yönetsel olgu yukarıdan aşağıya doğru işler.

Konuya Masonluğun simgesel derecelerinde alışılagelmiş anlayışla bakılırsa, bu yöntemin uygulanmasında "eşitsizlik" olduğu söylenebilir.

Şöyle ki ilk yüksek konseyi kuranlar, daha önce hangi derecede olurlarsa olsunlar, doğrudan 33. dereceye yükseltilebilmektedir. Nitekim o yüksek konsey, bundan sonra da istediği masonları, aynı tarzda doğrudan 33. dereceye yükseltebilmektedir.

Yüksek konseye bağlı olarak çalışacak atölyeler oluşturulunca, ritin derecelerinde geçirilmesi gereken sürelere ilişkin kurallar anımsanıp uygulamaya konmakta, çoğu masonlar ilk fırsattan yararlanamamakta, 33. derece bir yana dursun, 32 için bile yıllarca çalışıp sıralarının gelmesini beklemek zorunda kalmaktadırlar. Belki 33. dereceyi masonik yaşamları boyunca hiçbir zaman alamayacaklardır; çünkü yüksek konsey, her masonu "sırası geldiği için" ya da "yaptığı çalışmalarla kendince hak ettiği için" 33. dereceye yükseltmek zorunda olmadığı gibi, kimilerini bu bakımdan ayrıcalıklı tutabilmektedir.

Bu özetlediğimiz yöntem, İskoç ritinin tarihçesiyle doğrudan bağlantılı olmadığı için Masonluk Tarihi'nde anlatılmaz. Ancak orada anlatılmamakta oluşundan ötürü bu kitaptaki "anlatılmayanlar"dan değildir; ritin yasalarında belirtilmiştir. Burada sadece o yöntemin ayrıntılı verilip yansımasına ilişkin bir yorum eklendi.

Yöntemin yürürlüğe girmesi için ise kuşkusuz önce ritin kurulmuş olması gerekir.

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti daha önce kurulmuş olmalıdır ki bir egemen yönetici organı oluşsun.

Ayrıca, 33. derecede hiç olmazsa bir mason bulunmalı ki belirtmiş olduğumuz yöntem uyarınca bir yüksek konsey kurulması doğrultusunda ilerlenebilsin.

İşte böyle denilince, şöyle bir soru daha geliyor akla: «Peki, bu "33. derecedeki ilk mason" kimdir?»

Mantıklı yanıt: Kuşkusuz bu kişi, riti her kim kurmuşsa ancak o olabilir. Ritin 33. derecesinin olması, önce ritin olmasını gerektiriyor.

Şöyle bir durum söz konusu olsa farklı:

"Bir rit vardı. En az 33 dereceliydi. O ritin 33. derecesindeki bir mason ya da kimileri, 33 derecesi olan yeni bir dizge kurup buna Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti adını verdiler."

İlginç ve fantezi bir tasarım ama gerçekte olan öyle değil.

***

Daha önce değinmiştik: Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin 1786 yılında Prusya Kralı Friedrich II tarafından kurulduğu söylenmiştir. Bu, genel kabul bile görmüştür. Buna göre, Yetkinleşme Riti'ndeki derecelerin sayısını 25'ten 33'e çıkaran da odur. Dolayısıyla bu ritin 33. derecesindeki ilk mason da odur.

Bu ön kabul ile bağlantılı olmak üzere masonik yazında hayli spekülasyon yapılmıştır. 1786 yılında Prusya Kralı'nın ağır hasta olduğunu, o sıradaki sağlık durumunun bir mason riti kurmakla uğraşmasına elverişli olmadığını ileri sürenler çıkmıştır.

O yıl içinde, hastalığı ile baş edemeyerek, 1 Mayıs günü ölmüş.

Öte yandan Masonlukta daha önceki yapıp etmelerine bakılacak olursa, İskoç Masonluğu'na karşı ters bir tutumu olup, İngiliz Masonluğu'ndan yana çıktığı da görülüyor.

Kaldı ki bir de Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin 1786 tarihli olduğu söylenen yasasına bakılacak olursa; bazı iddiaların aksine, bunun aslında doğrudan Friedrich II tarafından hazırlanmadığı, olsa olsa hazırlanmış bir yasayı onayladığı anlaşılır. Bu olgu, ritin kuruluş bildirgesi (Friedrich'in buyruğu) için de geçerlidir.

Zaten hangi kral ne kadar bilgili, ne kadar üstün düzeyde kültürlü olursa olsun buyruklarını ve yürürlüğe koyduğu yasaları masa başına oturup doğrudan kendisi kaleme almış ki Prusya Kralı da öyle yapmış olsun!

Buna karşın, gelin şimdilik Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin 33. derecesindeki ilk masonun 2. Friedrich olduğunu kabul edelim...

Böyle bir durumda ritin ilk yüksek konseyinin kurulabilmesi için Kral Friedrich II tarafından en az bir masonun daha ritin 33. derecesine getirilmiş olması gerekmez mi?... Öyle ki sonra her ikisi bir diğer masonu 33. dereceye getirsin ve yasa kuralı uyarınca yüksek konseyi kuracak ilk dokuz kişi oluşana dek bu böyle sürsün!

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin tarihçesinde böyle bir kişinin adı geçmiyor. Gerçi ritin 1 Mayıs 1786 tarihli olduğu belirtilen kuruluş bildirgesi ve yasalarının kopyasını çıkarıp imzalayanlar "33. derecedeki masonlar" olarak niteleniyor ama bu belgelerin ne denli güvenilir olduğu da kuşkulu. Üstelik o belgede de Friedrich'ten sonra 33. dereceyi almış ikinci kişiden ve sonrakilerden söz edilmiyor.

Soru: «Ritin kuruluşu böyle, denildiği gibi 1786 tarihinde, üstelik Prusya Kralı Friedrich II tarafından ölüm gününde verdiği buyruk üzerine gerçekleşmişse, Amerika Birleşik Devletleri'nin Charleston kentindeki ilk yüksek konseyi kurduğu söylenen John Mitchell'i 33. dereceye kim getirmiş?»

Bu sorunun yanıtını az sonra bu ilk yüksek konseyin nasıl kurulduğunu özetlerken vermiş olacağız.

***

Kitabımızın ilk bölümünde tarihsel bilgilere ne kadar güvenilebileceği konusunda bir irdeleme yaparken, bunların yer yer saptırılmış olduğunu, birçok yanlışın doğru gibi gösterildiğini ve sonunda öyle sanıldığını, verilen bilgilere ve yapılan anlatımlara temel olan belgelerden bazılarının bile düzmece olabileceğini belirtmiştim.

Nitekim tarih boyunca birçok belgenin üzerine daha eski bir tarih atılarak düzenlenmiş yani sahtekârlık yapılmış olduğu da biliniyor.

Bu kısa hatırlatmadan sonra Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin tarihi ile bağlantılı olmak üzere konumuza gelelim.

Bir tarihsel belge var… Bunun üzerindeki tarihe bakılacak olursa 1797 yılında Charleston'da düzenlenmiş. Pierre Dupont Delorme adlı bir kişiye (soyadının aslının "de l'Orme" olması gerek) "Yardımcı Genel Denetçi" (Lieutenant Inspecteur General) unvanının verilmiş olduğunu gösteriyor. (Bu unvanın günümüzde pek bir anlamı yok. Belki "Agreje Büyük Genel Denetçi" unvanının karşılığı olduğu düşünülebilir.)

Bu belgeyi Auguste de Grasse-Tilly imzalamış. İmzasının altındaki niteliği "33. derecenin Egemen Büyük Genel Denetçisi, Amerika'daki Fransız Adaları Büyük Komandörü" (Souverain Grand Inspecteur General du 33me degré, Grand Commandeur pur les isles françaises de l'amerique) olarak belirtilmiş.

Buna karşılık Hyman Isaac Long, Grasse-Tilly'ye Yetkinleşme Riti'ni yönetmek üzere 1796 yılında bir yetki belgesi (patent) verirken, bunun üzerinde kimliğini şöyle belirtmiş: "Fransa Versailles'dan, önceki süvari yüzbaşısı, Amerika Birleşik Devletleri hizmetinde bir mühendis olan sevgili kardeşimiz Alexandre François Auguste de Grasse-Tilly".

İki belge arasında topu topu bir yıl fark var.

Eğer Grasse-Tilly, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin 33. derecesini almış, en üst düzeydeki bir yetkili masonsa; yetkisi küçümsenemeyecek bir diğer mason, nasıl olur da ondan böyle övgülü ve kardeşçe ama "sıradan" denilebilecek bir nitelikle söz edebilir?

Nasıl olur da Grasse-Tilly, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Egemen Büyük Komandörü yani en üstün düzeyde yetkilisi, kendi temsil ettiği ritin ortadan kaldırmış bulunduğu benimsenen bir önceki ritin yetki belgesini kabul edebilir?

Hangisi doğru?

Şöyle diyebilir misiniz: *"Grasse Tilly o yetki belgesini aldığında henüz ritin büyük komandörü değildi. Ertesi yıl olacak."*

Hayır, ertesi yıl yani 1797'de henüz Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti kurulmuş değil; dolayısıyla henüz 33. derece yok, derecelerin en yükseği Yetkinleşme Riti'nin 25. derecesi… Fakat Amerika'daki masonlara göre bu derecedeki masonların unvanı olarak Avrupa'da geçerli olan "Royal Sır Yüce Prensi" uygun değil çünkü bu kıtada ne krallık var ne de aristokrasi.

Dolayısıyla ne royal var ne prens!

Ritin en üst düzeydeki yöneticisi "genel denetçi" (inspector general) diye anılıyor ve 25. dereceye getirilen diğer masonlara da "genel denetçi vekili" (deputy inspector general) unvanı veriliyor.

Gerçi kısa bir süre sonra 25 derecenin üzerine 7 derece eklenecek, böylece ritin dereceleri 32'ye çıkacak ve hepsinin üzerine bir de yönetsel derece olarak 33. derece kondurulacak, böylece Yetkinleşme Riti'nin (Amerika'da benimsenmiş adıyla Royal Sır Riti'nin) yerine Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti geçmiş olacak. Grassa-Tilly de Büyük Komandör olacak olmasına fakat henüz o tarihte değil. Bunun anlamı, yurdumuzdaki deyimle şöyle verilebilir: "Grasse-Tilly kendi kendine biraz erken gelin-güvey olmuş."

***

Charleston'da çalışan "Réunion Française" adlı bir locanın 1799 tarihli almanağında, Auguste de Grasse-Tilly'nin sıfatı, "33. derecenin Egemen Büyük Genel Denetçisi" (Souverain Grand Inspecteur General du 33°) tarzında yazılmış. Grasse-Tilly'nin o tarihteki yaşı da 38 olarak belirtilmiş… Oysa Grasse-Tilly 1765 yılında doğmuş. Anlaşılan o ki bu belge locanın 1799 yılındaki üyelerinin adlarını listeliyor ama Grasse-Tilly Amerika'dan ayrıldıktan sonra, 1803 yılında hazırlanarak basılmış. Burada Grasse-Tilly sanki yüksek konsey kurulmadan çok önce de egemen büyük genel denetçi sanını taşıyormuş gibi bir yanılgıya düşülmüş.

Bir başka örnek: Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin tarihçesindeki ünlülerden Frederick Dalcho'ya verilmiş bir 33. derece diploması var. Bu diploma Büyük Komandör Grasse-Tilly, Büyük Komandör Yardımcısı Jean Baptiste Noel Marie Delahogue, ayrıca John Mitchell ve 33. derecedeki diğer birkaç mason daha tarafından imzalanmış. Tarihi: 25 Mayıs 1801… Oysa Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin ilk yüksek konseyinin Charleston'daki kuruluş tarihi bundan altı gün sonra: 31 Mayıs 1801.

Bu çelişkiyi giderebilmek için ancak şöyle bir yorum yapılabilir: "İlk yüksek konsey kurulmadan kimin hangi görevi üstleneceği kararlaştırılmıştı ve o kişiler görev unvanlarını kullanmaya başlamıştı."

Geçmişe yönelik şöyle bir senaryo tasarımı acaba tüm bu karmaşıklığı açıklayabilmek bakımından uygun olur mu?

"Hem Grasse-Tilly hem John Mitchell'e, birbirlerinden bağımsız olarak Yetkinleşme Riti'nin birer yetki belgesi verilir. Grasse-Tilly, Avrupa'da bu ritin yerine 33 dereceli Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin kurulmuş olduğunu öğrenir; kendisini bu ritin 33. derecesindeki bir egemen büyük genel denetçi olarak nitelendirir. Dahası, o sırada Amerika'da bu sanı taşıyan bir başka mason yoktur; o da kendisini Egemen Büyük Komandör olarak ilân eder."

Bu senaryo ancak şu koşulla geçerli olur:

"Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti gerçekten de Avrupa'da Prusya Kralı Friedrich II tarafından kurulmuştu. Grasse-Tilly, Fransa'dan Amerika'ya kaçmadan önce bunu biliyordu."

Senaryoya devam edelim:

"Önce Pierre Dupont Delorme, Grasse-Tilly tarafından 33. dereceye alınır. Bundan sonra başkalarını da 33. dereceye yükseltmeye başlarlar."

Bu senaryoya göre üçüncü ve dördüncü kişiler, John Mitchell ile Grasse-Tilly'nin kayınbabası Jean Baptiste Noel Marie Delahogue olsa gerek.

"Bundan sonraki yıllarda dört kişi daha bu yeni ritin 33. derecesine yükseltilir. Frederick Dalcho'nun yükseltilmesiyle birlikte bir yüksek konsey kurabilmek için yeterli sayı sağlanmış olur."

Bundan sonrası artık bilinen ve anlatılan tarihçe: 1801 yılında Charleston'da ilk yüksek konseyin kuruluşu…

Charleston'daki yüksek konsey binası ve üyeleri (1801)
Kaynak: http://baycityscottishrite.org/about_sr.php

Grasse-Tilly, artık Büyük Fransız Devrimi'nin etkisi geçmiş olduğu için Delahogue ve Delorme ile birlikte ana yurduna dönmeye kararlıdır. Dolayısıyla, daha önce kendisini büyük komandör olarak ilân etmiş bulunmasına karşın, yüksek konseydeki ilk büyük komandörlük görevini John Mitchell'e bırakır. Nitekim Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin resmi tarihçesinde de ritin ilk yüksek konseyinin ilk büyük komandörünün John Mitchell olduğu belirtilir.

Bunun üzerine yine bir yorum:

"Bu konuda baştan bir pazarlık yapılarak John Mitchell'e söz verilmiş olsa gerektir ki John Mitchell hem büyük locadaki gücü hem Yetkinleşme Riti'nin elindeki eş değer yetki belgesine dayanarak aynı şeyi yapıp ortalığı karıştırmamıştır. Böylece resmi masonik yazında John Mitchell, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin ilk yüksek konseyinin kurucusu gibi görülür."

Acaba biraz ayrıçeşitli kaklardan edinilen yan bilgilerin katılması biraz da bunun üzerine salt akıl yürütme yoluyla yapılan bu yorumsal açıklamalar ne denli doğru?...

Tam doğru olmadığı kesin de acaba neresi ne denli yanlış?

EKOSİZM'DE CERNEAU SORUNU

19. yüzyıl başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde Yetkinleşme Riti'nin ortadan kalkmış, yerini Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin almış olduğu, yalnızca doğu yakasındaki güney eyaletlerinde öğrenilmişti. İlk yüksek konsey, ritin atölyelerini kurmaya yakın çevresinden başlamıştı.

Elbette!... Öyle olması gerekirdi.

Doğal olarak bu yeniliğin henüz duyulmamış olduğu çok yerden biri olan Küba'da, -daha doğrusu Haiti'de- Yetkinleşme Riti'nin elden ele aktarılmakta olan yetki belgelerinden bir diğeri de **Joseph Cerneau** adlı yine Fransız asıllı bir masonun eline geçer.

Diyeceksiniz ki "Bu niçin böyle oluyor?.. Neden bu kadar çok yetki belgesi varmış?

İletişim yetersiz, daha doğrusu çok uzun zaman alıyor da ondan böyle…

Yetkinleşme Riti'nin Fransa'daki egemen yönetici organı olan Doğu ve Batı İmparatorları Konseyi'nin, riti Amerika'da örgütlemek üzere yetki vermiş olduğu kişilerin etkinliklerine ilişkin bir bilgi dönüşü alınamıyor.

Anlaşılan o ki bu nedenle 1761 yılında Etienne Morin'e verilmiş ve belki de türünün ilki olduğu için çok anlatılmış olan yetki belgesinin aynısı ya da benzeri başkalarına da verilmiş; Amerika'da ritin atölyelerinin kurulmuş olduğuna ilişkin bir bilgi alınamamış olduğu için başarısızlık olasılığı düşünülerek…

Nitekim öyle olduğunu, ritin uzunca bir süre Jamaika'da kalıp, asıl kıtaya ulaşmasının çok gecikmeye uğradığını biliyoruz.

Hem bir kişi daha denesin, ne olur? Fazla mal göz mü çıkarır!

Evet, bir açıdan bakıldığında fazla mal göz çıkarırmış. Bakın nasıl:

Avrupa'da Büyük Fransız Devrimi ortalığı allak bullak etmiş. Yetkinleşme Riti bir yana dursun, Fransa'da simgesel derecelerde çalışan loca bile kalmamış; taşrada bir yerlerde tek tük, hepsi o!

Bu durumda Amerika'da her kimin elinde önceden verilmiş bir yetki belgesi varsa, o şimdi ritin 25. derecesindeki Royal Sır Yüce Prensi olmanın da ötesinde âdeta Batı İmparatorları'ndan biri… Zaten beri yanda herhangi bir "Doğu İmparatoru" da kalmamış durumda!

Ancak Joseph Cerneau'nun durumu biraz farklı.

1804-1806 arasında New York'a geçer. Orada çevresini şöyle bir kolaçan edince, birkaç yıl önce Charleston'da yapılmış olan değişikliği öğrenir.

"Şu işe bak!... Bizim rite 7 derece eklenmiş ve Royal Sır Yüce Prensi derecesi aynen korunarak 32. derece olmuş. Bir de 33. derece var ama onu boş ver; o sadece adına yüksek konsey denilmiş bir yönetim organının derecesi. Önemli değil. Biz ritin gövdesini oluşturalım."

Böyle düşünüp, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ni yadsımadan kendisini bu ritin 32. derecesinde sayar. (İzleyen aşamada yapıp ettiklerine bakınca öyle hatta daha fazlasını düşünmüş olduğunu anlıyoruz.)

***

Bir yüksek konseyin altında ritin 32. derecesini almış olan masonların topluluğu genellikle "konsistuvar" olarak anılır. (Fransızcada "consistoire", İngilizcede "consistory") Yüksek konseye bağlı olarak çalışacak yeni atölyelerin kuruluşunu bu topluluk ya da organ düzenler. Her yüksek konseyin şemsiyesi altında tek bir konsistuvar olması gerekir.

Ayrıntıları çok iyi bilmiyoruz ama Charleston'daki yüksek konseyin altında elbette bir konsistuvar oluşmuştu. Zaten Yetkinleşme Riti'nin 25. derecesi 32. derece yapıldığına ve 33. derece sonradan bunun da üzerine çıkarıldığına göre başka türlü olması da beklenemez.

Joseph Cernau, önce "Pek Güçlü Egemen Büyük Konsistuvar" (Most Potent Sovereign Grand Consistory) adlı bir kurul oluşturur. Sonra da kendisini bunun üzerine çıkararak, "Egemen Büyük Genel Denetçi" (Sovereign Grand Inspector General) olarak ilân eder.

Bunun anlamı nedir?

Nasıl John Mitchell Grasse-Tilly ile Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin ilk yüksek konseyini kormuşsa, Joseph Cerneau da ikincisini kurar.

Ancak masonluk Tarihi'nde bu örgüt hiçbir zaman "geçerli bir yüksek konsey" olarak tanınmamış, bu dizge **"Cerneauizm"** olarak anılmıştır. Joseph Cerneau da Masonluğun kurallarına ve yöntemlerine aykırı düşen işler yapmaya girişen bir kişi olarak nitelenmiş, açıkça söylenmiş olmasa da şarlatanlık ile suçlanmıştır.

Neden?...

Yetkisini kötüye (!) kullanıp, yanlış ve başından büyük işlere girişmiş, kendi kafasından bir yüksek konsey oluşturduğu için.

Başkaları onun gibi yapmamış mı?... John Mitchell ile Grasse-Tilly'nin yaptığı çok mu doğruymuş? Herkes kendi kendisini yetkilendirip birtakım ritler, birtakım dizgeler oluşturmamış mı?

Her birisi sadece kendine göre doğru ve ona göre diğerlerinin tümü baştan sona yanlış ve uyduruk değil mi?

Acaba tolerans ve gerçekten anlayış gösterme (empati) Masonluğa tarihin hangi aşamasında girdi?

Girebildi mi?

***

Joseph Cerneau tarafından kurulmuş dizge, Amerika Birleşik Devletleri'nin kuzeyindeki bazı eyaletlerinde Yetkinleşme Riti'nin yerine geçmek üzere kolayca benimsenmiş, hızla yaygınlaşmaya başlamış.

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin Charleston'daki yüksek konseyinde 33. dereceyi almış olan kimi masonlarca 1813 yılında Boston'da Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ikinci yüksek konsey de kurulunca, kuzey eyaletlerinde ortaya bir masonik yetki karmaşası çıkmış.

1827 yılında Joseph Cerneau, sonraları "Cerneauizm" olarak adlandırılmış olan bir masonik dizgeyi ardında bırakarak ana yurduna göçmüş.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki iki yüksek konsey tutum bakımından birbirlerine rakip duruma gelmeden önce kendi aralarında güney ve kuzey eyaletlerini paylaşmışlar. Egemenlik bölgeleri "Güney Jüridiksiyonu" (Southern Jurisdiction) ve "Kuzey Jüridiksiyonu" (Northern Jurisdiction) olarak ayrılmış.

O sıralarda Amerika Birleşik Devletleri'nin henüz yalnızca 14 eyaletinde örgütlenmiş olan Masonluk batıya doğru yayılınca, her iki yüksek konsey istedikleri her yerde kendi atölyelerini kurar olmuş.

Dolayısıyla jüridiksiyon bölüşümü ortadan kalkmış. Başlangıçta egemenlik bölgelerini işaret eden adları, sonradan masonik tutumları bakımından birbirlerinden farklarını yansıtır olmuş.

Kuzey Jüridiksiyonu Yüksek Konseyi, Joseph Cerneau tarafından yaratılmış karmaşa nedeniyle kendi özgün egemenlik bölgesinde hayli sıkıntı çekmiş. Bunun giderilip düze çıkılması 19. yüzyıl sonlarını bulmuş.

***

Joseph Cerneau, Amerikan kaynaklı masonik yazında hayli kınanmış, hatta bir "şarlatan" olarak bile nitelendirilmiştir. Küba'da almış olduğunu ileri sürdüğü yetki belgesi hiçbir yerde bulunamamış, kimin tarafından, ne zaman kime verilmiş olduğu da öğrenilememiştir.

Dolayısıyla kimi masonik yazarlar, böyle bir belgenin hiçbir zaman var olmadığını ileri sürmüştür. Fakat bu belge, Joseph Cerneau'nun şarlatan olduğunu kanıtlayabilmek için özellikle ortadan kaldırılmış da olabilir. Masonluk tarihinde böyle işler yapıldığını, üstelik buna daha 1718 yılında Londra'da başlandığını biliyoruz.

Nasıl Auguste de Grasse-Tilly kendi kendisini Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin Egemen Büyük Komandörü olarak ilân edip bir yüksek konsey kurmaya yetkili görmüşse, Joseph Cerneau da şayet elinde öyle bir belge var idiyse kendinde aynı yetkiyi bulmuş olabilir.

Hiçbir masonik arşivde, Auguste de Grasse-Tilly'nin 1801 yılından önce 33. dereceye getirilmiş olduğunu gösteren bir belge yoktur.

Cerneau şarlatanlık etmişse, Grasse-Tilly de ondan aşağı kalmamış demektir.

Nitekim Grasse-Tilly, 1802 yılında Antiller'de bir yüksek konsey kurmak üzere Charleston'da kendi önderliğinde kurulmuş olan yüksek konseyden bir yetki belgesi alarak Santo Domingo'ya gitmiş. Fakat orada pek durmayıp Fransa'ya geçmiş. Elindeki yetki belgesini 1804 yılında Fransa Yüksek Konseyi'ni (Suprême Conseil de France) kurmakta kullanmış.

PRUSYA KRALI FRIEDRICH II

Amerikan kaynaklı masonik yazında, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin Prusya Kralı Friedrih II tarafından kurulmuş olup olmadığı üzerinde hemen hiç durulmamıştır. Amerikalıları asıl ilgilendiren ve üzerinde hayli duyarlılıkla durdukları nokta "Yetkinleşme Riti'ndeki 25 derecenin 33'e çıkarılışının Amerika'da gerçekleştirildiği" savıdır. Nitekim ritin ilk yüksek konseyinin orada kurulmuş olması, bu savın kanıtı olarak gösterilir.

Avrupa kaynaklı masonik yazında ise Büyük Fransız Devrimi'nin etkisi nedeniyle ritin ilk yüksek konseyin kurulmasına olanak bulunamadığına değinilir. Yetkinleşme Riti'ne eklenen yeni derecelerin önce Avrupa'da oluşturulduğu, sonra Amerika'ya taşındığı savında diretilir.

Büyük Fransız Devrimi, Fransa başta olmak üzere Kıta Avrupası'nda çoğu ülkelerde masonik etkinlikleri öyle uzun boylu değil, olsa olsa birkaç yıl kesintiye uğratmıştır. 1890'lı yılların ortalarında loca ve atölyeler yeniden derlenip toparlanmaya başlamıştır. Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin kuruluşu gerçekten Avrupa'da gerçekleşmişse, bu ritin ilk yüksek konseyinin de gene orada kurulamaması için bir neden yoktur. *"Büyük Fransız Devrimi'nin olumsuz etkisi"* savı bu bakımdan inandırıcı bir neden sayılamaz; üstelik bu ritin Fransa'da değil, Prusya'da, Berlin'de Kral Friedrich II tarafından kurulmuş olduğu ileri sürülür.

Bunu çok tekrar ettik ama bu iddia önemli de ondan…

Aslında derecelerin sayısının 25'ten 33'e çıkarılmasının Amerika'da gerçekleştirilmiş olduğuna ilişkin iddia da sorgulanabilir.

30. dereceden sonraki "yönetsel dereceler" bir yana bırakılacak olursa; Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nde Yetkinleşme Riti'ne 6 yeni derece eklenmiş olduğu görülmektedir. Soru şöyle: «Amerikalı masonlar, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nde yer alan ve Yetkinleşme Riti'nde olmayan dereceleri, bunların ritüellerini nereden bulmuş?»

Bu dereceler ne sonradan oluşturulmuştur ne de Amerikan kaynaklıdır. Bazısı "İskoçya Eski Büyük Riti" (Grand Rite ancien de l'Ecosse) ile "Fransa Metropolitan Şapitri" (Chapitre Metropolitain de France) adını taşıyan masonik dereceler derlemelerinden, bazısı da 18. yüzyılın ikinci yarısında başta Fransa olmak üzere Avrupa'da uygulanmakta olan diğer mason ritlerinden -özellikle Clermont Şapitri'nde doğan uyuşmazlıktan sonra kurulmuş olan Doğu Şövalyeleri Konseyi (Le Conseil des Chevaliers d'Orient) adlı masonik yüksek dereceler otoritesinin yönetimi altında çalışması yapılmış olan derecelerden- alınmıştır. Yetkinleşme Riti'nin 25. derecesi Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nde 32. derecenin temelini oluştururken, araya 31. derece, hepsinin üstüne 33. derece eklenmiştir.

Amerika'daki masonlar, çeşitli mason ritlerinin yüzlerce derecesinin aynı zaman diliminde ve yan yana uygulanışını görmemiş, yaşamamışlardır. Yüksek dereceleri büyük merak ve zevkle karşılamış ama bu kıtaya özgü bir nitelik vererek Amerikanlaştırmışlardır. Avrupa'daki masonlar gibi karmaşık dizgeler deneyimini geçirmemişlerdir. Amerika'da 19. yüzyılın ilk yarısında gelişmiş olan masonik bilgi ve kültürün Avrupa'yı geçtiği söylenebilir ama bu daha sonraki bir olgudur.

BÜYÜK YASALAR

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin Prusya Kralı Friedrich II tarafından kurulmuş olduğunu ile sürenlerin savı özetle şöyleydi:

"Prusya Kralı Friedrich II 1786 yılında "krallık buyruğu" niteliğinde bir bildirge yayımlamıştır. Yetkinleşme Riti'ne son vererek Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ni kurmuştur. Prusya Kralı'nın bu buyruğu üzerine kendilerine ritin 33. yani sonuncu derecesi verilerek yetkilendirilen yedi mason, ritin yasalarını ve tüzüklerini düzenlemiştir. Bu düzenlemeler, bunları hazırlayan masonlarca imzalanmış ve Kral Friedrich II tarafından da onaylanmıştır."

Prusya Kralı Friedrich II bu işi hangi yetkiyle yapmış?... Böyle bir işe kalkışabilmesi için hiç olmazsa Yetkinleşme Riti'nin 25. derecesinde bir mason olması gerekmez miydi?

18. yüzyıl sonlarında Germen ülkelerindeki masonik örgütlerin birlik ve bütünlüğünü sağlamak için çaba gösterdiği genel masonik yazından biliniyor; buna hiç kimsenin bir diyeceği yok.

Fakat egemen yönetici organı Paris'te olan Yetkinleşme Riti ile ne zaman nasıl bir bağlantısı olmuş ki?... Bu ritin en yüksek derecesini nerede ve hangi tarihte almış ki?

Bütün bunların yanıtı şöyle:

«Böyle sorular sorulamaz... O kraldır; istediğini yapar; dediği yapılır!»

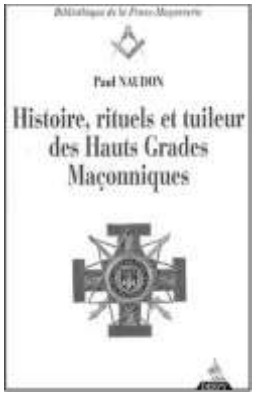
Demek ki bir diğer monark, örneğin Avusturya İmparatoru Josef II ya da -olacak şey değil ya- Fransa Kralı Louis XVI daha önce davranabilseydi, bu kez onun dediği yapılacaktı.

Günümüzün anlayışıyla kabul edilemese, üstelik mantık dışı bulunsa bile o günlerde "geçerliliği tartışılmaz" bu olgunun belgelenişi ise olgunun kendisinden daha geçersiz görünüyor.

Bu konuyu şöyle biraz didikleyerek irdeleyelim…

Ancak bu aşamada şunu da açıkça belirtmeliyim:

Bu konudaki didiklemeyi özgün olarak yapan, bu kitabın yazarı olarak ben değilim. Her ne kadar bu kitaba "Masonluk Tarihi'nde Anlatılmayanlar" başlığını koymuşsam da, bu konuyu daha önce irdelemiş ve kitaplarında yer vermiş olan masonik araştırıcı yazarlar var. Bunların arasında Paul Naudon'un *"**Histoire, rituels et tuileur des Hauts Grades Maçonniques"*** adlı kitabı örnek olarak gösterilebilir.

***

Ortada ne Friedrich'in buyruğu ne de onayladığı söylenen yasaları kapsayan herhangi bir özgün belge var.

1834 yılında bir belge üretilmiş... Friedrich II'nin aslı Latince olduğu ileri sürülen buyruğu, "Büyük Yasalar" olarak anılan Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin yasaları ile tüzükleri, bir de yüksek konsey üyelerinin kuşanımını betimleyen ek maddeler, bu belgede gösterilmiş.

Bu belge aşağı yukarı şu sözlerle sona eriyor:

«Biz, aşağıda imzaları bulunan Egemen Büyük Genel Denetçiler, yukarıda belirtilen belgeleri, 1 Mayıs 1786 tarihli Büyük Yasalar'ı ve eklerini, tarikatın arşivlerinde dikkatle ve bağlılıkla korunmuş, hiç bozulmadan saklanmış olan resmi belgeleri inceledik ve kopyalarını çıkardık.

Biz, sözü edilen bu kopyaların, belgelerin özgün asıllarına bağlı ve yazım olarak aynı olduğunu güvenceliyoruz.

İnanca olarak, bunu 23 Şubat 1834'de imzalıyoruz.

Baron Freteau de Peny, 33º

Comte Thiebault, 33º

Setier, 33º

Marquis de Giamboni, 33º

A.C.R. de Andrada, 33º

Louis de Menes Vascos de Drummond, 33º

Comte de Saint-Laurent, Egemen Büyük Genel Denetçi, 33º

Lafayette, 33º ve bunun gibi (MÜHÜR) »

Aslının aynısı olduğu söylenen kopyasına göre, "özgün belge" Kral Friedrich II'nin krallık bildirgesiyle başlar. Bundan sonra 18 maddelik yasa ve tüzükler yer alır. Bu bölümün sonu özetle şöyle:

«Pek yüce Majeste Frederik, bu adın ikincisi, Tanrı'nın bağışıyla Prusya kralı, Pek Güçlü Hükümdar, Büyük Koruyucu, Büyük Komandör, Evrensel Büyük Üstat ve Tarikatın Gerçek Savunucusu'nun katılımı ve onayıyla yasal olarak toplanmış olan 33. Derecenin Büyük ve Yüksek konseyi'nde kararlaştırılmış, hazırlanmış ve onaylanmıştır.

Mayıs'ın ilk günü, Anno Lucis 5786 ve Hıristiyan zamanıyla 1786.»

İmza « .....(X)..... » - « STARK » - «..,,.....(X)..... » -

«.....(X)..... » - « H. WILLHELM » - « D'ESTERNO »

«.....(X).....» - «WOELLNER »

Berlin'de, Krallık Sarayında, Mayıs ayının ilk günü, 1786 Şükran ve krallığımızın 47'inci yılında onaylanmıştır.

L.S. İmza
FREDERIC»

Bu yasaların üç maddelik eklerinden sonra yukarıda çevirisini vermiş olduğumuz son paragrafından önce de şu yer alıyor:

«33. Derece Yüksek Konseyi'nde, yukarıda belirtilen yıl, ay ve günde hazırlanmıştır.

İmza « .....(X)..,,..... » - « STARK » - « D'ESTERNO » - «.....(X)..... » - « H. WILLHELM » - «D.....(X).....» - «WOELLNER »

ONAYLANMIŞTIR.

L.S. İmza

FREDERIC»

Bu belgeyi imzalamış olanların oluşturdukları bir kuruldan "yüksek konsey" olarak söz ettikleri hemen dikkati çekiyor.

Eğer böyle bir kurul gerçekten de 33. derecedeki masonlardan oluşan bir "yüksek konsey" niteliğini taşımışsa, bu kez 1801 yılında Charleston'da kurulmuş olan yüksek konseye "Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin ilk yüksek konseyi" denmesi yanlış olmaz mı?

Bu varsayımsal "yüksek konsey" herhangi bir kişiye bir başka yerde yüksek konsey kurmak üzere herhangi bir yetki belgesi (patent) vermiş mi?... Vermişse, böyle bir belge günümüze kadar neden hiçbir yerde ortaya çıkmamış?

Bu varsayımsal yüksek konseyin başka bir yerde de yüksek konsey kurulması için yetki belgesi vermemiş olmasının gerekçesi herhalde Büyük Fransız Devrimi'ne bağlanamaz.

Kaldı ki özgün olduğu söylenen bu belgedeki anlatıma bakılacak olursa, Berlin'de bir yüksek konsey kurulmuş. Peki bu yüksek konsey ne olmuş?... Çalışmalarını neden sürdürmemiş?... Neden kendine bağlı olarak çalışması gereken yüksek derece atölyelerini oluşturmamış? Yoksa bu konsey, onu oluşturan Friedrich II'nin hemen ölüşüyle birlikte bu kez Amerika'da yeniden bir yüksek konsey oluşana dek çalışmalarını tatil mi etmiş?

Bu soruların yanıtı alınamayınca, -zaten alınması da olanaksız- ister istemez ortaya şöyle bir yorumsal yargı çıkıyor:

Demek oluyor ki aslında böyle bir yüksek konsey yokmuş!

Üstelik demek oluyor ki bu belgeleri Prusya Kralı'nın onayına sunmak üzere düzenleyenler, kendilerine topluca "yüksek konsey" adını vererek bir yetkili kurul olarak nitelendirmiş.

Bu kişilerin oluşturdukları kurul olsa olsa bir tür "yasa hazırlama kurulu" olarak nitelendirilebilir. Kendi hazırlamış oldukları yasa uyarınca bir yüksek konsey kurulması söz konusu değildir. Zaten Friedrich II onaylamış olduğu söylenen yasaya kendisi de uymuşsa, bir yüksek konsey kurmak üzere bundan 15 yıl kadar sonra Amerika'da Grasse-Tilly'nin yapmış olduğunu yapması gerekirdi.

Eğer Prusya Kralı'nın bu yasaları hazırladığı, -en azından başkalarına hazırlatıp onayladığı- böylece Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ndeki "İlk Egemen Büyük Komandör" olduğu benimsenirse, en akla yatkın açıklama ancak şu olabilir:

"Friedrich II, kendi yaptığı -ya da onayladığı- yasalar uyarınca kurduğu bu yeni ritin işlemlerini yürütmeye girişemeden öldü. Bu nedenle her şey ortada kalakaldı. Amerika'da Grasse-Tilly'den önce hiç kimse, böyle bir işi başlatmak için kendini yetkili göremedi."

***

Özgün olduğu söylenen hiç bozulmadan korunduğu belirtilen bu belgenin kopyasını çıkaranlar, "".....(X)....." biçiminde bıraktıkları imzalar için ise şöyle demiş: *«Bu işaretler, parşömen kağıdına yazılmış olan özgün belgenin pek çok kez sürtünme ya da deniz suyu gibi etkenlerle karşılaşmış olmasından ötürü okunamaz duruma gelmiş imzaları belirtmektedir.»*

Berlin'deki "deniz suyu etkisi"(!) sözünü göz ardı ederek, varsayalım ki bu "özgün" denilen belgenin, kapsamında çok iyi korunmuş olduğunun belirtilmesine karşın çok yıpranmış olduğu doğru... Aradan geçen süre ne kadar?... Olsa olsa 50 yıl. Bu kadar kısa süre içinde hangi belge büyük ölçüde yıpranmaya uğrar ki? Hatta varsayalım ki bu belgeler Amerika'ya taşınmıştı da yolda deniz suyu etkisinin de altında kaldı. Nasıl olmuş da biri yasaların, diğeri eklerin sonunda olmak üzere iki ayrı yerde geçen imzalardan hep "aynı dört kişinin imzaları" okunamaz hale gelmiş?

Bu işin doğrucası şöyle olmalı: Bu özgün ilk kopya olduğu söylenen belge düzenlendikten bir süre sonra, burada yer alan imzalardan belirli dördü seçilerek silinmiş. Anlaşılan, daha sonraki bir tarihte bu belge üzerinde bunu imzalamış olan o dört kişinin -onlar her kimler idiyse- adlarının görünmesi uygun bulunmamış.

İşte bu olgu, özgün olduğu söylenen bu belgenin gerçekten de "özgün" olması olasılığını çok yükseltiyor. Belki daha da ileri giderek bunu "belgenin özgünlüğünün kanıtı" sayanlar da çıkabilir. Fakat bu belgenin 1834 tarihinde, yani özgün olduğu söylenen tarihten tam 33 yıl sonra çıkarılmış olan kopyasının, aslına ne denli uyduğu gene de belirsiz.

Şu işi bir özetleyelim:

Prusya Kralı Friedrich II tarafından 1 Mayıs 1786 tarihinde çıkarılmış olduğu söylenen bir buyruk ile aynı tarihte onaylamış olduğu söylenen bir "yasalar ve tüzükler" söz konusu...

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin tüm belgeleri arasında "en değerli" olması gereken bu özgün belge ortada yok. Bu varsayımsal özgün belge, imzalayanlardan dördünün adı silinmiş olarak bulunmuş. Bunun gerçekten de bir "özgün belge" mi, yoksa bir kopya mı olduğu pek belli değil.

İşte bu belge, "pek yıpranmış" (!) olduğu ileri sürülerek ortadan kaldırılmış ya da saklanmış ama nerede ve nasıl korunduğu belli değil.

1834 yılında, otuz yıl önce Grasse-Tilly tarafından kurulmuş olan Fransa Yüksek Konseyi'nin üyesi sekiz mason, bu belgenin kendilerince doğruluğu onaylanmış bir kopyasını çıkarmış... Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin kuruluşuna ilişkin tek belge bu.

Masonların "dürüstlük" ilkesinden şaşmayacağı benimsenerek, eldeki bu kopyanın kapsamının "doğru" olduğu kabul ediliyor.

Bu kopyayı çıkaranlar, altını imzalamadan önce "DEUS MEUMQUE JUS" terimini kullanmayı da unutmamış…

Bu Latince deyişin Türkçe karşılığı "Tanrı ve benim hakkım" olarak verilir. Böyle tek başına bir deyiş olarak belki ne anlamda kullanıldığı anlaşılamaz ama belli bir yere oturtulduğunda bu bağlamda simgesel düşünceyle yorum yapma olanağı doğar.

Nitekim bu deyiş, dünyanın her yerinde Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin amblemi çerçevesinde yer alır.

Bu özdeyiş, 18. yüzyılda Birleşik Alman Ordusu'nun bir dövizi olarak da kullanılmış. Böylece bu belgeler Friedrich'e bağlanmış oluyor.

Sadece o kadar mı?...

Bu deyişin Stuartist Masonlukta da önemli bir yeri var. 1688 yılında tahtından alaşağı edilip Fransa'ya göçmek zorunda bırakılan Kral James II, sonradan Britanya'ya doğru yumruğunu sıkarak «Deus Meumque Jus» diye seslenmiş. Böylece Birleşik Krallık tahtının Stuartların hakkı olduğunu belirtiyormuş.

İskoç Riti'nin oluşumunda Stuartların yeri üzerinde özenle durduk. Gerçi bu politik etki 18. yüzyılın ikinci yarısında silinip gitmişti ama kim bilir belki de bu deyiş masonların bilinçaltına işlenmiş olarak sonraki kuşaklara da taşındı.

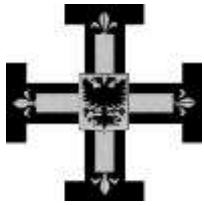
Böylesine bir fanteziyi bir kenara bıraksak bile «Acaba bunun daha da bir geçmişi, çok daha eski tarihli bir kökeni yok mu?» diye de düşünebiliriz.

Nitekim konu biraz deşilirse, Birinci Haçlı Seferi'ne kadar uzanılır.

O zaman da bu deyiş, kesin olmamakla birlikte Godfroi de Bouillon'a bağlanır. Bu kitabın beşinci bölümündeki destek anlatılar anımsanacak olursa, bu deyişi besleyen kaynağın Siyon Örgütü olduğu anlaşılır.

Belki «Yine mi Siyon Örgütü?» diye yakınacaksınız.

18. yüzyılın ikinci yarısında Siyon Örgütü'nün Masonluğun peşini bırakmış olduğunu belirtmiştik. Prusya Kralı Friedrich II, 1757 yılındaki Leuthern Savaşı'nda Siyon Örgütü'nün o tarihteki büyük üstadı Charles de Lorraine'i yenerek, ülkesinin üzerine konmuştu. Ancak sonra da ondan büyük övgüyle söz etmiş.

Bir de şu bilgiyi ekleyelim: Charles de Lorraine, üyeleri Germen asıllı olan, Prusya'da yerleşik Töton Tarikatı'nın da büyük üstadı olmuş. Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin bazı derecelerinde **"Tötonik Haç"** biçimindeki bir amblemin yer aldığını da göz önünde tutmalı. Nitekim bunu Paul Naudon'un kitabının kapağında da gördük.

Tüm bunlar bizi Siyon Örgütü ile Friedrich II arasında bir organik bağlantı kurmaya götürmez. Fakat Siyon Örgütü'nün 1780'li yıllardaki büyük üstadının Avusturya İmparatoriçesi Marie-Theresa'nın oğlu Maximilan von Habsburg-Lorraine olduğunu belirtirsek, gerek onun gerek Friedrich'in sanata -özellikle müziğe- çok düşkün olduklarını eklersek, Prusya Kralı'nın Siyon Örgütü'nün olası etkinliklerinden hiç de uzak olmadığını düşünmek fantastik bir kurgu sayılmaz.

***

Tarihçilerin öteden beri benimsediği bir mesleki kural var:

«Özgün belge ortada olmayınca, ilk özgün kopya özgün belge sayılır.»

Peki ya ilk özgün kopya da ortalıkta yoksa ne olur?

«O zaman da ilk özgün kopyanın ilk özgün kopyası özgün belge sayılır.»

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin anayasası, işte böyle bir temel üzerine oturtulmuş... Buna karşın günümüzde dünya çapında en yaygın olarak uygulanan mason riti niteliğini taşıyor.

Diğer birkaç İskoç riti yaygınlık ve etkileri bakımından öyle zayıf ki Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti günümüzde tek başına "Ekosizm"i temsil ediyor; o nedenle kısaca "İskoç Riti" olarak bile anılıyor. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde birçok görkemli binanın üzerinde "İskoç Riti" yazılı olduğunu görebilirsiniz.

